

SPETSIFIKASI

Usarova Laylo Ibragimovna.

O‘zbekiston – Finlandiya pedagogika instituti.

Ozbek tili va adabiyoti kafedrası dotsenti.

Abduraimova Nilufar.

O‘zbekiston – Finlandiya pedagogika instituti.

Ozbek tili va adabiyoti fakulteti 2-kurs talabasi.

Annotatsiya *O‘zbek xalqining qalbida jo‘sh urib turgan farzandi bu O‘tkir Hoshimov desak mubolag‘a bo‘lmaydi. O‘tkir Hoshimov qalami o‘tkir, zabardast yozuvchi. O‘tkir Hoshimov har doim o‘zining yozgan asarlari bilan kitobxonlar qalbidan chuqur joy egallagan. Sababi, u asarlarida umuminsoniy muammolarni badiiy yo‘l bilan qalam orqali yoritadi. Asosan, “Ikki eshik orasi” romani uning ijodida asosiy o‘rin egallagan.*

Kalit so‘zlar: *asar, obraz, "Ikki eshik orasi", badiiy mezon*

O‘zbekiston Yozuvchilar uyushmasining Oybek mukofoti bilan taqdirlangan «Dunyoning ishlari» (1982) qissasini yaratib, ma’naviyat haqidagi bahsni davom ettirdi. O‘tkir Hoshimov ijodida «Ikki eshik orasi» romani alohida ahamiyatga ega bo‘ldi.

Unda adib qariyb qirq yillik davrni o‘z ichiga olgan va bir qator chigal hamda murakkab taqdirlar misolida o‘z xalqining tarixiy qismatini mahorat bilan umumlashtirib berdi. Shu tufayli ham O‘. Hoshimov romani 1986 yilda Hamza nomidagi Respublika Davlat mukofotiga sazovor bo‘ldi. O‘tkir Hoshimov hikoya janrida ham unumli ijod qilgan.

O'zbek adabiyotida eng ko'p o'qiladigan kitoblardan biri "Ikki eshik orasi" asarining bunday nomlanishiga sabab, yozuvchi insonning tug'ulgan davridan to vafot etishigacha bosib o'tgan yo'lini ikki eshik orasidagi masofaga falsafiy jihatdan qiyoslaydi. "Ikki eshik orasi" asarida O'zbek millatining o'ziga xos

dunyoqarashi, ijtimoiy hayoti, mehnat faoliyati, yashash tarizi, sharoiti, milliy madaniyati yorqin tasvirlangan. Va insonlarning ikkita eshik orasichalik umrida hayotning naqadar murakkabligi, siru-sinoatlarga to'laligi va kurashgan insongina bu yo'lni muvaffaqiyatli tugallashi mahorat bilan ifodalangan.

Asosiy qism

"Ikki eshik orasi" asari 1986-yilda nashr ettirilgan va o'sha yilning eng yaxshi asari deb topilgan. Bu asar O'tkir Hoshimov ijodida bitmas tuganmas durdonalardan biridir. O'tkir Hoshimov bu nodir asarni butun o'zbek xalqiga azaliy meros qilib qoldirgan. Bu asarda 2-jahon urushi yillarida sodir bo'lgan voqealar va urushga ketgan farzandining dog'ida yonib kuygan ona tasviri har bir asar o'quvchi kishining hissiyotlarini to'lqinlantiradi. Yozuvchi mohirona tarzda asar obrazlarining ichki kechinmalarini kutobxonga ochib bergan. Bu asarni o'qish orqali kishi o'sha urush fojealarini ko'rmagan, bilmagan bo'lsada o'sha daxshatni tasavvur qila oladi.

Bu romandagi asosiy obrazlar: Orif Oqsoqol, Husan Duma, Komil Tabib, Muzaffar, Robiya, Ra'no hisoblanadi.

Ayniqsa, Orif Oqsoqol obrazi bu asarning ko'rkiga ko'rk qo'shadi.

Bu obraz boshqa obrazlardan insonparvarligi, mahallada jamiyatda qozongan obro', e'tibori, eng og'ir urush davrlarida ham har qanday qiyinchiliklarni yengib o'tish uchun kuch topishi bilan ajralib turadi. Orif Oqsoqol timsolida o'zbek millatining nuroniy, donishmand, ko'pni ko'rgan ziyoli keksa qatlam vakillarini ko'rish mumkin.

Bu shaxsni asarni jilolantirgan personaj deb ayta olamiz.

Orif Oqsoqol bilan birgalikda qiyinchiliklarga qarshi kurashgan Husan Duma obrazi ham mavjud. Husan Duma obrazi masuma Robiyani boshini siladi, unga g'amxo'rlik qildi, o'z qizidek ulg'aytirdi.

Bu ikkinchi jahon urushi ko'plarning yotig'oni quritgan. Qora urush ota onalar qalbini jarohatlagani, yosh ko'ngillarni bir biridan ayrgani ma'lum. Minglab qurbon bo'lgan ko'ngillar, orzular asarda keltirilgan va uzoq o'ylashga chorlaydi. Ikkinchi jahon urushida jang maydonida 50 million kishi halok bo'lgan. Bu 50 million qurbonlarning 20 millioni biznikilar edi. Va ular orasida asar

qahramoni Qora ammaning o'g'li, Robiyaning sevgilisi Kimsan ismli navqiron o'zbek alpi edi.

Qora Amma va Robiya obrazlarida haqiqiy O'zbek ayollarining sabr toqati, matonati tasvirlangan.

Yozuvchi yaratgan Qora amma obrazi sabr bardoshlilik, insonparvarlik, mardlik fazilatlari bilan millatning ruhiy salohiyatini kengaytirishga erishgan.

Robiya itoatkorligi, har qanday vaziyatda ham onasidek bo'lib qolgan insonni so'zidan chiqmasligi yaqqol ko'zga tashlanadi. Sababi, u Qora ammaning so'ziga kirib, "Tog'a" deb chaqirgan insoniga turmushga chiqadi va tog'asi Shomurodning kichik o'g'li Muzaffarga onalik qiladi. Muzaffarning o'z onasi Ra'no xiyonati va qochib ketishi oqibatida ruhan siniqib qolgan yosh bolaning ko'ngliga Robiya chiroq yoqadi.

Asar o'zining qizg'inligi, katta sudjeyti bilan kitobxonni o'ziga jalb qiladi. Asarda murakkab taqdirlar, favqulodda holatlar keltirilgan. Masalan, Muzaffar va

Munavvarning ayro chalkash qismlari bunga yaqqol misol bo'la oladi. Bu asarni o'qigan o'quvchi aslo zerikmaydi aksincha kitob ichida yashaydi. Barcha voqealar qizg'in tasvirlangan, zamonaviy tilda aytganda, kitobxon 3D formatda ko'rgandek bo'ladi.

O'tkir Hoshimovning fikricha "Rosti bilan yolg'onning o'rtasi to'rt enlik" bu hammaga qiziq tuyuladi, nega endi? Ko'p emas to'rt enlik ? Bu so'zning asosiy mohiyati shundaki ko'z bilan quloqning orasi to'rt enlik. Inson eshitganiga emas ko'rganiga ishonishi kerak. Nega aynan bu so'zlarni aytgan, asarda shunday vaziyatlar bo'ldiki, odamlardan eshitgan gap so'zlarni deb insonlar taqdiri o'yinchoq bo'ldi.

O'tkir Hoshimov aytadiki, bu urush faqat urushda qatnashayotgan jangchilarni hayotiga chang solibgina qolmay tinch yashab yurgan minglab masofalar naridagi insonlarni ham sinovdan o'tkazdi. Bu qora urush qancha qancha umrlarni xazon qildi, qancha masuma gullarni quritdi. Masalan, Robiya obrazi, urush davridagi jarohatlari butun hayoti davomida bitmadi, faqat yangilandi.

Xulosa qilib aytganda, shunday mushkul damlarda, iymonini, sadoqatini, saqlab qolgan go'zal ayollarimiz, ota bobolarimizning bosib o'tgan mashaqqatli hayot yo'llari, boshlaridan o'tkazgan qiyinchiliklari bugungi hayotimizda bizga o'rnak bo'lsa ne ajab!Oldingi davrlarda, bizga ma'naviy meros bo'lgan bunday asarlarni o'qish uchun minglab kitobxonlar kuni bilan kutubxonalarda navbat kutishgan. Hozirgi kunda texnologiya asrida biz barcha zamonaviy sharoitlarga egamiz. Buning uchun shukronaliklar keltirib, bizga shunday sharoitlar yaratib berayotgan jondan aziz O'zbekistonimiz istiqboli uchun o'z hissamizni qo'shishga harakat qilishimiz lozim. Yangi O'zbekistonning Yangi imkoniyatlaridan foydalanib, Vatan ravnaqi yo'lida mardonavorlik qilishdan hech birimiz charchamaylik.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Ikki eshik orasi O'tkir Hoshimov, "Sharq nashriyoti" 2018
2. O'zbekiston Milliy ensiklopediyasi
3. Gulamovna U. S(2022) O'tkir Hoshimov asarlarida insoniy fazilatlarining ifodalanishi. Barqarorlik va yetakchi tadqiqotlar onlayn ilmiy jurnali
4. O'zbek adabiyoti tarixi 4-qism. Toshkent 2014